Należytość pocztowa opłacona ryczałtem.

Ч. 16 (504). Неділя, дня 21. квітня 1929. Рік XI.

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

політично-економічний орган.

Адреса Редакції і Адміністрації „УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" ПЕРЕМИШЛЬ, Побереже ч. 1.

Конто П. К. О. в Варшаві Nr. 142.807 Передплата в краю виносить 10 зол. річно, 5·50 зол. піврічно, 3 зол. чвертьрічно. В Чехії квартально 18 ч. к. Передплату з Чехословаччини складати на конто Адм. „Укр. Голосу" в Zivnostenska Banka v Praze). Для Франції 60 фр. річно для Америки 2½ дол. річно.

Ціна примірника 25 с.

Редактор приймає щодня від год 11—1.

Рукописів Редакція не звертає, неоплачених писем не приймається.

КІЛЬКО НАС ПІД ПОЛЬЩЕЮ?

Польська урядова конскрипція з 1921 року виказала 3,898.428 Українців під Польщею. Українці закинули тій конскрипції, що вона тенденційно зменшила число українського населення, а ті закиди були так поважні, що визначний польський публіцист Л. Васілевський поправив урядове число Українців і підніс його до 5,000 000. За тим пішов і польський статистик Др. Крисінський в р. 1928 і підніс це число до 4,865 000. До цих обчислень спонукали їх рішучі твердження Українців, що число українського населення вагається між 6 — 8 мілюнами. Признаючи отже також тенденційність урядового спису, Васілевський і Крисінський більше-менше годяться що-до числа Українців під Польщею.

Не так у нас. І політики і преса кидають числами 6, 7 і 8 мілюнів, через що в самих українських заявах виходить ріжниця 1 — 2 мілюни. А вже енунціяції в тій справі голови „Укр. Клюбу" мусять викликати здивовання. В статті часопису „Natio" в січні 1927 обчислює він українські землі під Польщею на 137 км.², на яких живе 7 мілюнів Українців, а у правно-державній заяві з дня 29/3 1928 (15 місяців пізніще) означує українську територію на 200.000 км.², число-ж Українців „понад 6 мілюнів", щоби в два місяці опісля, в промові з 30/5 1928 задоволитися 6 мілюнами. Нічо дивного, що Др. Крисінський з їдкою іронією пише, що українська область в Польщі побільшилась на протязі 15 місяців о цілих 63.000 км.² т. є. майже о половину свого попереднього розміру, а в тім самім часі українське населення зменшилось майже о мілюн душ. Боїмось, що заграниця до наших заяв не буде ставитись поважно, коли навіть наш передовий політик кидає цифрами що раз иншими.

Але це свідчить рівночасно, з якими труднощами стрічаємось ми, коли ходить о означення числа Українців під Польщею. Ця трудність тим більша, що і списи російський та австрійський були тенденційні. *Не поправить справи і нова польська конскрипція*, яка припадає в р. 1931. Тому треба нам *власними силами* старатись перевести цю конскрипцію. Це можливе передовсім в Сх. Галичині, бо тут наше населення є гр.-кат. обряду, а Українці і апарат і матеріяли (парох. уряди і метрики) мають у своїх руках. В слід за тим *наші епархіяльні шематизми* повинні бути нашою конскрипцією і вірною статистикою.

Це спонукало нас заглянути до шематизмів по перечитанню праць Васілевського і Др. Крисінського. Зачали ми від найблизчої нам перемиської епархії, маючи під рукою шематизми з рр. 1908, 1926 і 1928, щоби унаглядити собі цифри нашого населення у відступах 20 літ (1908 і 1928) і 2 літ (1926 і 1928). По перегляненню цих публікацій ми дізнали такого розчарування, що мусимо сумніватися, чи є взагалі така *несовісна* урядова публікація денебудь, як перемиські шематизми епархіяльні.

Приглянься цифрам цих шематизмів. Число вірних гр.-кат. епархії перемиської в р. 1908 виносило 1,144.109, в р. 1926 — 1 240.350, в р. 1928 — 1,335.145. Ці числа нас здивували, бо за 18 літ (1908 — 1926) зросло число вірних о 96.160 душ, а за 2 роки (1926 — 1928) підвисшилось число душ о 94.795 душ. Ми стали близче приглядатись числам душ в р. 1926 і 1928 поодиноких деканатів і знайшли малі ріжниці в зрості душ. Навпаки в 22 деканатах число зменшилось за два літа, а в 31 деканатах приріст дуже малий. Це спонукало нас зісумувати цифри з р. 1926 і 1928 і тут сконстатували таке, що аж соромно писати: в р. 1928 було душ не 1,336.145, але 1,243.383 — отже редактори шематизму впрост закпили собі з читачів і подали видуману суму. (Також в шем. 1926 р. невірна сума, яка виносить не 1,240.350 але 1 242 275 душ). Це захитало зовсім нашою вірою у всі цифри перемиських шематизмів і ми стали приглядатися цифрам поодиноких деканатів і сконстатували, що і ті цифри неправдиві (нпр. Яворівський деканат з р. 1926 і 1928). Думали ми, що бодай парохіяльні цифри будуть вірні і вибираємо т. зв. взірцеві парохії, ведені оо. Василіянами. В Кристинопільській парохії з прилученими, в р. 1926 було 7.501 душ, а в р. 1928 було тільки 3.419 душ. А по узглядненні 1.359 душ села Волсвина, яке прилучене в шематизмі з р. 1928 до иншої парохії, кристинопільська парохія стратила за два літа кругло 2.726 душ. А що ми про такий страшний помір в Кристинополі нічо не чували, то виходить з того, що сам парох кристинопільської парохії не знає, кілько має душ. Кому як кому, але парохови о. Василлянови не лицює подавати своїй владі видуманих цифр.

Львівських і станиславівських шематизмів ми не переглядали і на разі нічо про них не можемо сказати. Але це, що бачили ми в перемиських, уповажнює нам сказати, що шкода кількох тисяч витрачувати на їх друк. Краще ці гроші в Сян кинути, бо бодай не буде публікованої компромітації....

А шкода велика! Якби наші шематизми були редаґовані старанно та совісно і якби їм доставлювано совісно провірений матеріял, тоді ми кождому противникови кинулиби в очі наші шематизми і сказали: „Наші числа взяті з метрикальних книг і провірені в кождій хаті в часі ходження зі свяченою водою". Тоді малиби ми з шематизмах і докладне число наших шкільних дітий, і число латинників та жидів (а не „около"). Тоді зналиби ми, кілько нас під Польщею.

І треба сподіватись, що така конскрипція буде в усіх трьох епархіях переведена в можливо найкоротшім часі, а наші епархіяльні шематизми стануть незбитими документами, кілько нас є в Галичині. Побажатиб, щоб ці документи появлялись кождого року перед польською урядовою конскрипцією, яка між иншими відбудеться за 2 літа.

ЯК ПОМОГТИ селянам на весні.

В 13 ч. „Українського Голосу", в статті під тою самою назвою, висловив я гадку, що кождому, хто до мене звернеться, дам або пішлю почтою зразків з найшляхотнійших дерев овочевих. В слід за тим оголошенням, через тиждень дістав я кілька десятків писем з просьбою о ті шляхотні зразки. Від Збруча ріки, від Заліщик і Скали почавши, а скінчивши на Новім Санчі і Висовій, пишуть до мене священики, учителі, інтеліґенти і селяне, а навіть двох високих достойників з консисторії. Всі покликувались на „Український Голос". Я всім післав по кількадесять штук зразків в пуделочках від туток, або тютюну як прібку без вартости. Хто прислав значок на 25 ґр. дістав звичайну пересилку, а хто значок на 75 ґр., рекомендовану, з описом кождого ґатунку зразків. Були такі добродії, котрі прислали більше значків, як нпр. на 1 зл. на 2 зл. а один навіть на 3 зл. Цим заявляю, що ті гроші властиво значки почтові на суму 6 зл. 35 с. я зложив на ціли кружка „Рідної Школи" в Самборі на руки скарбника проф. ґімн. Гната Мартинця.

З письм, переражно селян, бачу, що вони охотно займалисьби садівництвом, але не мають на місци відповідних людей, котріби їх цеї штуки навчили. Деякі радяться мене в листах, як щіпити черешні, сливки, чи низше, чи висше? Деякі знов запитують, щоби їм вказати джерело, звідки спроваджувати деревця. Деякі, як закладати шкілки або, чи на вексель дістане деревця. Инші знова, щоби я продав їм свої щепи деревець овочевих і научив робити вино. Один парень з самбірського повіту, прийшов до мене по зразки. Я був перемучений працею в школах і цілоденним пакованням зразків, показав я йому дерево через вікно, і казав вилізти, щоб сам собі нарізав. Парень пішов і наломив галузок, між якими не було ні одного відповідного зразка!!!

З цего всего бачимо, що на тім полі у нас ще багато треба зробити. Тут бувби попис для нашого „Сільського Господаря" — тілько в тій ділянці зробити можна.

Тим селянам, які питають звідки спроваджувати щепи, заявляю, що найліпші і найздоровіщі щепи, незаражені раком, має товариство варшавське у Фредрові почта Рудки коло Самбора. Там перед 8 роками заложили шкілку щепів на 40 морґах землі! Щіпи там стоять рівно як військо, один від другого пів метра а всі здорові, прості як свічки. Ця шкілка дає їм величезні доходи, вони оплачують по королівськи своїх директорів, інжінерів-аґрономів, кільканайцять огородників, при ній мають добрий зарібок місцеві люди! Це товариство заложило у Фредрові фабрику вин овечевих, фабрику мармоляди і повила. Вони мають 15 морґів трускавок (ягід), з яких виробляють консерви і все висилають у світ та беруть за це грубі тисячі тай тисячі!!! Однак деревець у них тепер не дістане, бо замовити треба було в лютім, тепер вже пакують і розсилають. Все у свій час, в людий мусить бути порядок.

Гей! Гей! Аж слинка йде до губи. Якби нам Українцям така шкілка здалася! Кілько то грубих тисячів на ній заробилиби ми Українці!! Де би її закладати і як?

От возьмім, на приклад, богате село Кульчиці шляхоцькі коло Самбора, звідки повиходили славні люде, як гетьман Петро Конашевич Сагайдачний і инші. Кульчиці мають 1200 морґів пасовиска, на котрім ніколи травы нема — от бідна худоба по нім валяється. Якби Кульчиці відрізали так 40 морґів цего пасовиска і постепенно рік за роком засаджували зернятками, то за 8 літ могли и самі для себе удержати інжінера-аґронома, далиби в руки хліб кільканайцять огородникам, а тими огородниками булиби таки їхні сини, котрі покінчили або недокінчили ріжні школи і тепер тиняються без куска хліба... Якби до цего забратися?

Громада мусить огородити кусень землі, не відразу всіх 40 морґів, але куснями що року і коло загородженого місця засадити живий пліт. Кождий селянин мусить навчити свою дитину, як їй дає яблочко чи грушку, щоби збирала всі зернятка до пуделка від сірників і тримала ті зернятка в зимнім не дуже вогкім місці. Але треба діти навчити так, що не смів пропасти ні одно зернятко!! Як так поступати буде кожде село, кожде може мати свою власну шкілку дерев овочевих, і за деревця на весні брати гроші, гроші і гроші! Тут помочи можуть, кождий учитель і учителька в школі, кождий священик в церкві а прецінь діти учительку, а люди священика послухають. Додаю, що найліпші зернятка з дичок, лісних яблунь та грушок.

Тут треба лишень сили волі, котрої нам так дуже бракує!!

Заявляю, що у мене більше зразків нема. Що мав це роздав, і прошу отсим тов. „Сільський Господар", щоби воно зорґанізувало роздачу зразків по повітах в цей спосіб, щоби один чоловік, котрий має сад доборових овочів, обслугував один повіт. Одному обслужити цілий край тяжко. Є такі власники садів, котрі мають зразки, а не хотять дати. Тим людям заявляю, що вони зле роблять, бо наука каже, чим більше зразків тнеться, тим більше деревина пускає бічних галузок і тим більше буде овочів.

Як село буде мало кілька кірців так назбираних зерняток, решта вже легка річ. Люди зорють, вискородять, засіють зернята, дівчата виполють, а як підростуть дички, спровадиться огородника, або дасться кількох хлопців на науку до фахових огородників, і справа піде сама собою і село розбогатіє за кілька літ.

Українські селяне! В тих маленьких зернятках ваша будучність!! Будете за кілька літ продавали щіпи, продавати ваґонами яблока, робити вина, повила, мармоляду. Польща спроваджує рік річно з заграниці за 16 мілюнів сушених овочів! Чи це не стид для рільничого краю і нас Українців? Ми маємо найліпшу землю, і можемо їх засипати овочами!!

Думайте і беріться до роботи!

А ну! Котре село перше? Чи Кульчиці, чи яке инше випередить вітчину Сагайдачного!

Всім читачам „Українського Голосу" заявляю, що на листи, які до мене прийдуть по 8. цвітня відповіди не буде, бо зразків стинаних в лютім і на початку марта вже не маю. Як будуть які значки в письмах, всі підуть на „Рідну Школу" — імена посилаючих уміщу в „Укр. Голосі". — Проф. *Іван Филипчак* в Самборі.

●●●●

Вчімся від пісні!

Хто знас не мав нагоди почути нашої національної пісні на всіляких зборах, вічах, святах сокільських і лугових? Кого не вражає до глибини душі сей виїмок з національного гимну: „Душу тіло ми положим за нашу свободу"? Кому-ж в той час не забється живійше серце в груди?

Краса і велич національної пісні, котра пригадує нам часи славної держави українських князів, славні запорозькі подвиги то знов часи руїни і тяжкої неволі нашого народу — та пісня, зроджена з самого духа народного, є дуже сильним чинником, що веде до скріплення народньої душі в тяжких часах нашого лихоліття. Тому ту пісню повинні ми плекати, не нехтувати нею — щоб вона перед цілим світом дала свідоцтво про культурність нашого народу та його гарну душу.

На жаль буває у нас часто таке, що сором згадувати. Народньої пісні богато не доцінює та не розуміє.

Наша молодіж ще не в однім селі співає чужі а не свої пісні. Понабиралася то московських „ух да ребятушки" то польських „hej tam przy dolinie" — а свою чудову пісню забуває, ту пісню, яку цілий світ шанує.

Спитає дехто, чия вина тут? І треба сказати, що вина старшого громадянства. Бо хоть молодь і здеморалізована і байдужа — то з нею можна богато зробити — аби лиш хотіти. Молодь потребує доброго проводу, доброго приміру — а того в нас дуже мало.

Бо тимчасом що? Старше громадянство за мало уваги звертає на молодь а примір дають такий, що аж сором. Бо чи то примір добрий — як батьки і мати, побачивши, що діти беруться до культурно-освітної праці, плачуть, кричуть і нарікають? І чи то примір, що не належать вони до ніякого товариства — а як спитаєте чому, то кажуть: „Та де хлопови до того!" або „То не для старших!?" І чи то примір, що вони співають „Душу, тіло ми положим" — на зборах з таким запалом і вдають патріотів, а по зборах поступають зовсім инакше? Чи то примір?

Наші „Соколи" молоді летіли бистрим летом на зустріч Волі і Свободи співаючи: „А ми тую червону калину підіймемо..." і виповняли слова пісні „Душу, тіло ми положим!" І булиб підняли — так щож? Чи була в нас єдність, до котрої кликала нас пісня: „разом руки си подаймо?" Чи була в нас на думці те, що „боротись будемо всі ми за нашу святу Україну?" Ні! Ми замість боротися з ворогом — йшли боротися з рідним братом, замість єднатися — ми хотіли кождий на свою руку хату будувати. І замість „душу, тіло положити за нашу свободу" клали ми їх за загрібущі руки наших ворогів, яких ми сами накликали і яким ми вірили, що вони збудують нам Україну.

І „встоятись не було сили..."

Ми не розуміли і тоді духа народньої пісні та її кличів. І хто зна, чи не відпокутовуємо за це?

Отже звернім з дороги лихої! Те, що зле — направмо! Старші нехай дадуть добрий примір і молодь нехай викине чужу пісню з села, заведе свою та вслухається в її дух, в її кличі!

Всі як один згуртуймось і зєднаймось так, як пісня кличе. Возьмімся до праці для свого добра!

А тоді наші „Просвіти" стануть ясні, мов сонце і розсвітять темряву. Тоді земля знов зрошена кровю Соколят, що йшли „боротись за нашу святу Україну" породить ще кращих борців і від Соколят, осяяних сонішним світлом, втіче всяка хижа птиця!

Не кажу „положім душу й тіло!" Положім конець нашій партійній гризні, безпросвітности і незорґанізованости.

А тоді:

„Згинуть наші вороженьки
„Мов ті круки чорні,
„А ми, діти України
„Станем непоборні!"

І аж тоді засвітить нам сонце у ясне віконце, а тих пісень, що нині богато їх нехтує і нерозуміє — заспіваємо в своїй рідній, вольній хаті, де буде „своя правда і сила і воля".

Павло Скварко, селянин.

●●●●

ЩЕ ОДНО ДЖЕРЕЛО ДОХОДІВ.

Серед загального шукання нових доріг для примітивного господарства, яке під теперішну пору не поплачує, коли його вести після норми „мій дід так робив — тай я так" — шукає і наше селянство нових джерел для здобуття гроший. Дається щораз зауважати радісний обяв, як селяни зацікавлюються садівництвом, годівлею шовковика, горіха — а на шпальтах „Укр. Голосу" подавали вже нераз досвідчені люди ради про те, як поставити та в якому напрямі повести господарку, щоб вона селянинові давала як найбільший прибуток.

„Золото лежить кругом — кажуть Американці — і його треба вміти доглянути та підняти".

Ті святі слова правди повинен тямити кождий. Джерел

для добування гроша є дуже багато, треба тільки трохи доброї волі та охоти та праці. І от про одно таке джерело хочу пригадати нашим цікавіщим до поступу господарки селянам, а є ним вміло ведена годівля кріликів.

До війни у нас про неї мало хто чув. Кріликів було багато по селах, але їх держали от тому, що нічого вони не коштують тай зовсім не дбали про те, щоб підсилити расу чи завести нову, щоб доглядати їх, збувати і виправляти їх шкірки. Десь-хтось з селян з нагоди великого свята забив крілика на мясо, обдер з нього шкірку тай з невиправленої, твердої і сухої вшив шапку для сина. От і вся господарка кріликами.

А тимчасом инакше воно є у других народів. По світовій війні попит на футряні шкірки взагалі дуже зріс, а в слід за тим зріс попит і на шкірки кріликів і міліонам людий дає годівля кріликів сьогодні добрий заробіток. Шкірки ці продаються на ринку або сирі або виправлені або навіть перероблені так, що й не пізнати в них крілячого походження. Для приміру, яким попитом тішиться кріляча шкірка подамо, що пр. Польща у 1927 р. вивезла їх за границю за 2 міліони 295 тисяч а спровадила за 27 міліонів 817 тисяч золотих.

І тепер тільки подумати: Чи вивожені за границю гроші або бодай їх частина не моглаб остати в кишени наших селян?

Моглаб. Тільки до годівлі кріликів треба взятися поважно. Треба годувати перш усього добрі та покупні раси, от пр. синяві, що доходять вагою до 5–7 кільоґр. а пара яких коштує 25–30 зол., шиншелі, так дуже пошукувані у нас задля свойого цінного футра, яких пару можна легко продати за 30–40 зол. і другі подібні, добрі на продаж раси. А крім цього, що продавби шкірку, мавби селянин ще й богато доброго, здорового мяса.

Крілик має ще й ту добру прикмету, що не вимагає специяльного заходу. Можуть його годівлею клопотатись навіть старші діти під оком господаря і місця в господарстві богато він не забирає. А вже найменше клопоту з продажю крілика чи його скірки: і за одним і за другим в місті питають.

Добре булоб, щоб наш „Сільський Господар“ ту справу порушив, постарався о відповідну расу для наших сіл і поручив кооператорам освідомлювати в тім напрямі селян. Також і книжка про годівлю крілика придалабся.

„Золото лежить довкола“ — кажуть Американці. Ану, селяне, сягнім по його! — *Цікавий Івась.*

Дописи.

Щутків, пов. Любачів. У нас є Читальня „Просвіти“, але до неї належить сама молодь мужеська. Зі старших громадян вписалось всего 11 господарів, а решта ходить до коршми і там висиджує нашому народови на ганьбу. А як хто спімне тим людям, що моглиби сходитись в читальні, то такий хрунь ще погрожує. Тай наші дівчата не такі як по инших селах. До читальні їх належить всего 7, а решта дівчат блукає в свята по селі та зуби шкірить до таких, як вони. А до того клеветами обкидують Читальню. Не дивниця, що наше село темне і коли по инших селах є вже давно кооперативи, то в нас про таке не чути. Наші господарі збогачують жидівських приблудів, які сюди приходять голі, а тут доробляються маєтку та сміються з наших жидівських іванків, які що вечера винюхують сопух в коршмі. Гей люди — майте розум, шануйте свою честь. Чи не можете зійтись до Читальні на милу розмову, тут і можнаби чаю напитися, якби хто хотів, тут і про новини довідаєтеся з ґазет. Дивіть, як другі села жиють, будьте господарами а не жидівськими попихачами.

Опарі, пов. Дрогобич. У нас старанням читальняного виділу відбулось 17. 3. „Свято Просвіти“, на на яке приїхав як делеґат п. Шміґельський, директор „Рідної Школи“. Його гарна і мудра промова всім нашим людям подобалась і оплескам не було кінця. По промові деклямували: господар Василь Дякович „Гамалія“, Осередчук Іван „Розрита могила“ і „Посланіє“, Василь Дякович с. Федя „Було колись“ і відспівав „Як умру“. Опісля відспівано національний гимн. Скромне було свято, але гарне і в нім взяли участь всі свідомі селяни.

Костільники, пов. Бучач. Наше село святкувало дня 17. 3. 1929 р. 60-ліття Просвіти. Рано о год. 8-ій післали ми фіру по священика до сусідного місточка Золотого потока (бо це одна парафія) і священик не приїхав, бо мав богослужения в Золотім потоці. Тоді п. Василь Кузь повідомив громадян, щоби сейчас явилися на подвірю коло дому Читальні. Тоді виступив з промовою делеґат з Золотого потока, п. Волосянський. А за ним промовляв п. Василь Кузь про заснования Т-ва „Просвіта“ у Львові. Була погода і свято випало дуже гарно. По відспіванню гимну „Ще не вмерла“ кількасот людей, старших і молодших, відходили до дому, вдоволені з цего свята. Вечером відограв аматорський гурток оперетку „Наталка Полтавка“ під проводом п. Івана Кузя, котрий не жалує часу і працює яко голова в аматорськім гуртку. Честь йому за це. — *Костільницький.*

Лази, пов. Ярослав. Наше село не з послідних але до перших йому ще далеко. Чому не з послідних? Бо читальня „Просвіти“ і кооператива і „Сокіл“ у нас найкращі на цілий повіт і тільки молочарня наша відбилася на иншу дорогу, пішла до „Русского Союза“, в чім врештою богато вини нашого „Маслосоюзу“. Читальня і „Сокіл“ йде вперід завдяки нашій молодіжи, яка є вже навіть добре підорґанізована, а з окрема завдяки аматорському гуртькови. Та молодіж може світити приміром для цілого повіта а про неї найкраще свідоцтво дає те, що традіційний Андріївський вечір відбула вона без горівки і забави а за це зложила 18·50 зл. на Івалідів та 8 зл. на „Рідну Школу“. Заколядували й нашій „Рідній Школі“ хлопці й дівчата 82 зол. А чому до перших нашим Лазам ще далеко? Бо мають славних урядовців громадських. Цілим їх штабом проводить секретар громадський, що працював і для „одинки“ і для пана і є „найлепши секретаж в цалим повєце“. Пан секретар є „русский“ — твердий, а Українців називає спольщеними, каже, що вони працюють за польські гроші, а за свої „ять і йорчик“ давби порізатися. Сам війт — мітла в його руках, а в громадській раді має він кількох своїх, що трясуть цілою радою. Той пан секретар урядує так, що коли мали громаді звернути гроші від оплат стемплевих — він сам призначив їх (1050 золотих!) на „Дом жолнєжа“ і радним підсунув до підписання ніби ухвалу, яку вони підписували, не знаючи, що на ній є — а як приходить справа продажі площі для Читальні — то п. секретар відсуває її ласкаво все до „настемпнеґо поседзеня“. Ой пане секретар! Де ті сто золотих, що рада ухвалила для читальні? І ви кажете, що громада бідна, як ходить о Читальню, а на всякі „Доми“ то гроші є? І коли ви вже розпишете вибори до ради громадської і як людина свідоміша, возьметесь до праці для добра того народу, з якого ви вийшли? Бо як далі так будеге йти — як досі, то вас назвуть люди так, як на це ви заслужили. — *Лазівський Ярема.*

З Польщі і про Польщу.

Польща пережила не-абияку сензацію. Пілсудський помістив в ґазетах дуже гостру статтю проти теперішного польського сойму. Яким стилем писане то письмо, то нехай взором послужить отсей виїмок про польських послів:

„Ci panowie dochodzą w swojem postępowaniu do mniemania, że jeżeli brzuch go zaboli i jest z tego powodu w złym humorze, to to jest najważniejszy wypadek dla całego państwa. A gdy się pan taki zafajda, to każdy podziwiać musi jego zafajdaną bieliznę, a jeżeli przytem zdarzy mu się wypadek, że zabzdzi, to to jest już prawo dla innych ludzi, a najbardziej dla ministrów, którzy muszą nie pracować dla państwa, ale obsługiwać i fagasować tym zafajdanym istotom“.

Та найбільше обірвав при тім посол Ліберман і Возніцкий за те, що вони обжаловували міністра скарбу, щоб його поставити перед державний трибунал за те, що він без дозволу сойму видав 562 міліони. — Ціле це письмо викликало велике обурення між польськими послами лівиці, а велику радість між послами одинки. Кажуть політики, що по оголошенню цего письма не може сойм працювати разом з Пілсудським — отже прийде до розвязання сойму. За Пілсудським виступив з отвертим письмом бувший премієр Бартель. Він також картає польський сойм, але в спосіб політичний. Бартлеви відповів отвертим письмом соймовий маршалок Дашинський, котрий взяв в оборону польський сойм перед Пілсудським і Бартлем. Дашинський у своїм письмі пише також, що тепер розпічнеться в Польщі инший режім, як це виразно заповів у своїм письмі і Пілсудський і Бартель. — Тим то треба пояснити, що утворення нового міністерства вимагало більше як місяць. Бартель зголосив свою демісію ще 8. березня, а що-йно минулої неділі утворено нове міністерство під проводом дотеперішного міністра освіти Світальського. З попередних міністрів увійшли в склад нового міністерства тільки 4 — решта є новими людьми, прихильниками політики Пілсудського. Цей уряд називають загально „міністерством полковників“. Так отже прийде до бою між урядом і соймовою лівицею.

Що чувати в світі?

В большевицькій імперії прибрав антисемітизм (ворогування проти жидів) великі розміри. І хоча большевицькі ґазети впевнюють, що антисемітизм виходить з кругів контрреволюціонерів та ухиловців, то щоденні явища доказують, що ворожнеча проти жидів є якраз найбільш поширена серез комуністів-робітників та в комуністичних орґанізаціях молоді. Навіть серед найбільш по большевицьки зорґанізованого робітництва — от пр. на передмістю Москви, що зветься „Красная Пресня“ — находяться головні проводирі того протижидівського руху. Кореспондент часописи „Соціялистический Вестник“ пише, що комсомольські товариства того передмістя таки отверто домагаються, щоби жидів з комсомолів усунути і навіть на вулицях, в присутности товаришів-жидів, співають вони пісні, в яких наклицують до погромів. Ба, навіть „піоніри“, орґанізації молодшої комуністичної молоді і шкільна дітвора, яку большевики стараються даремно виховувати в дусі національної і релігійної байдужности, виступають проти жидів, роблять по вулицях демонстрації проти них і закладають товариства, до яких жидам вступ неможливий. Відкіля взялося це явище, легко зрозуміти — коли возьметься під увагу, що провідники партії комуністичної самі дають притоку до виступів проти жидів. Згаданий кореспондент оповідає про таку подію: У своїм часі, коли Сталін проваднв боротьбу з Троцьким, не знали робітники найбільших московських фабрик, о що в дійсности ходить цему чи тому. Вони скликали віче, запросили одного головача з проводу партії та просили його, щоб він їм розяснив, за що властиво жереться Сталін з Троцьким. Бідачиско головач не знав, як пояснити робітникам те, що Троцький і Сталін розходяться в поглядах на виконання партійної програми і нарешті сказав такі мудрощі: „Таж то ясна річ, товариші, що Сталін тому виступає проти опозиції, бо в опозиції самі жиди“. Очивидно, що робітники швидко доповнили собі решту в голові: „Всі опозицийники, Троцький, Зіновєв, Каменев, Радек, Бєленскій і т. д. — це жиди. Вони хочуть „русских“, Рикова, Калініна викинути з партії“. І вслід за тим, уважаючи, що Сталін дійсно йде в обороні „русских“, пішли на його руку і почали громити жидів. В подібний спосіб говорять всі большевицькі аґітатори на зборах та сходинах комуністів, представляють отуманеним робітникам, що то жиди викликали опозицію і взивають до боротьби проти них, навіть з оружем в руці. Очивидно, що такі „казання“ мусять викликати і свої наслідки і жидів, які большевію мали за свою маму та найбільш причинилися до того, що вона вдержалася досі — гаманують скрізь.

Анґлія й Америка ще не погодилися зі собою за анґлійський корабель „Імальоне“, що пачкував до Америки горівку і який американська поліція затопила — а вже почали зі собою сварку за що инше, за полудневий бігун. Той бігун лежить від нас дуже далеко на полудне і подібний до бігуна північного. В останніх часах поїхав туди з експедицією американський летун, капітан Бирд і пробуючи на бігуні дослідив, що там є землі під ледом, величиною в 40 тисяч квадратових кільометрів. Бирд прилучив ті землі до Америки — але Анґлії це не подобалося і вона вислала до Америки остру ноту, що вона не має права забирати землю, яка лежить недалеко її остров-кольоній. Американці однак сміються зі злости Анґлії, якій тому так ходить о бігун, що там колись моглиб бути побудовані летунські стації.

Французькі часописи дуже нетерпливляться, що репараційна конференція протягається. На останнім засіданню запропонували представники великих держав Німеччині, щоб вона згодилася платити відшкодування через 59 літ і то: через 5 перших літ по 1700 міліонів, через 32 дальших по 2100 міліонів і через останних 22 знов по 1700 міліонів, значить разом 113 міліярдів 100 міліонів. Тому що попередний плян сплат Доса визначував і меншу суму і коротший час сплат (щось всього 37 літ), то німецькі делеґати Шахт і Феґлер ту пропозицію відкинули, заявляючи одночасно, що вона ще більш кривдяча, як плян Доса і довелаби Німеччину до руїни. Отже до згоди не швидко прийде. Америка не спішиться, але Французи то таки дуже нетерпливляться і докоряють Америці, що вона дбає тільки за себе, що хоче Франції кривду зробити і т. д. Це не дивота: Америка на Францію натискає, щоб платила довги, а Франція гроший не має і хотілаб тому як найскорше закінчити конференцію тай мати вже раз ту певність, що буде рік-річно діставати правильно гроші від Німеччини. Найспокійнійше на конференції заховуються Німці і хоть дуже їм залежить на тім, щоб сплати випали малі та щоб конференція закінчилася згодою (бо від цього залежить і поправа їх буджету, який є обтяжений сплатами відшкодування і справа евакуації Надренії), то по собі вони того не показують.

В Італії гостив недавно анґлійський міністер справ заграничних, Чемберлен. Він вправді оголосив, що їде туди тільки відпочивати, але тепер показується, що поїздка того політика найбільшої европейської держави до Італії мала великі політичні цілі. Підчас свойого побуту в місті Фльоренції стрінувся Чемберлен з диктатором Муссолінієм і оба нараджувалися над такими річами, які готові заважити на політиці цілого світа. Бо як відомо, Італія і Франція здавна ворогують зі собою за африканські кольонії — а Анґлії це не на руку. Вона з Францією приятелька і недавно навіть обходили в Парижі і Лондоні 25-ліття тої приязни — і вже з того приводу становище її трудне: годить Італії — то Франція незадоволена, годить Франції — то Італія кривиться. Так от Чемберлен намовляв Муссолінія до того, щоб він погодився з Французами і приступив до французько-анґлійської спілки. Муссоліні мабуть приобіцяв це Чемберленови, бо як тільки той відїхав, то Італія почала швидко викінчувати французько-італійський торговельний договір. *І хто знає, чи в 25-ту річницю* французько-анґлійської приязне не буде в Европі створений новий, сильний бльок найбільших держав: Анґлії, Франції й Італії.

Австрія не може утворити міністерства, бо обі найсильнющ. партії т. є. націоналісти і соціялісти, хочуть, щоб уряд був у їх руках. І тому не можуть зі собою погодитись. Соціялісти — це передовсім мешканці Відня і вони то повалили уряд о. Зайпля. Націоналісти — це селяне, які віденців живлять і які хочуть, щоб уряд йшов їм на руку і боронив селянських інтересів, як от пр. щоб заборонив ввозу свинського мяса з Польщі та щоб обложив високим митом усе те, що робить конкуренцію селянській продукції Австрії. Селяне мають також і свою напів армію „Гаймвери“, де є зорґанізована їх що найкраща молодь. Оттепер то, коли хо-

Як Єрина Лободиха шукала своїй дочці князя.

Цікава собі була жінка, ота Єрина Лободиха. Мала лише одну-одіську дочку, на яку спадало ціле аздівство, значиться: хата з городом і 3 морґи поля — а вічно журилася, вічно побоювалася, аби лише її Таця не „сивіла“. Як почує бувало в церкві голошені панотцем оповіди, то аж червоніла, аж тряслася — чому то вона не діждеться раз того щастя, щоби почути, як то убраний в ризи панотець, стоячи в „царських вратах“, оповіщує народови, що її дочка, її кохана Таця, віддається.

Вернувши з церкви до дому, лютиться бувало в духу:

— Іґі! Щизни та пропадь! Десь людским дітям все щось трафляється... а ту... ані суди Боже! Якби заказав?...

Найгірше її гризло і боліло, що її сусідка, кума Явдоха, яка дуже ворогувала на неї за те, що Єринина Таця умисно наганяла свої кури в Явдошині коноплі — тішиться та кепкує собі б Єрини, та її дочки. Десь там говорила, що Тацька посивіє, як кінський хвіст. Кого здиблю — виговорювала Явдоха — то буду відмовляти! Та вона то мені курки наганела в коноплі! Та вона то сеє, та вона то теє...

Єрина відплачувала їй „гарним за миле“:

— Бодай вона так дочикала другої неділеньки сьвітої; бодай так виділа янгола при сконанню, як вона виділа мою дитину, що наганела курки в її коноплі! Аво, аво! А шож то, я собі не господинє? Ци не маю шо давати своїм куркам їсти? Та яби ше й її погодувала, дивдиривом та хоробов тєжков! Аґі! Бий її трісцє та болото! Та то якесь нищистє, ни жінка!...

Як же Явдоха про се довідалася, то знов своє:

— А годувала-б вона, Дух сьвітий при нас хрещених, того шо в болоті! А я-ж шо, сліпа? ци напасти валєю сє? ци шо? Багато мине хто зводив коли до вока? Вот вже буди, дєкувати Богу, двайціть йно биз одного, хто дочикає в зимні місниці, якім за своїм чоловіком, али ше ни знаю, як сє двері вітворають ані в сендзього, ані в віта!

На се Єрина відповідала:

— Ни знає, га? Бідниньки!... Тай ни знав, хто то продав карашинецкій жінці гірчицю за посаду? Тай ни знав, кого то так на ярмарку полицеї та жиди теґали та публічили, як ни її?... Вона гадає, шо хтось дурний, а вона розумна? Та най вона водуріє, публіка мерзенна!...

Отак вічно одна на другу переказувала, одна другій відгрожувалася і склинала. По чиїм боці була слушність, сего ніхто бувби не дійшов, бо кумки, здибавшись з Єриною, тій потакували і бий за-бий на Явдоху, а перед Явдохою — на Єрину.

Справа так тягнулась цілих три роки. Тимчасом Єринина Таця виросла гей тополя, вже давно час, мовляв, до людий... а тут ніхто ані не спитає.

Се Єрину страшенно гризло і лютито. Чіпалася чоловіка; нарікала, кляла, що такий „лиґейда“:

— Десь люцкі чоловіки вміють піти, з кимсь побалакати, якось закликати, запросити... а ту шо? От, крутить сє такий бик, тай ти ходи коло него, тай йно вважай, аби миска була повна... Єму й ни в голові, що дівчиниско в хаті! От, далі-далі — то й пес її не схочи!

— Та якої дітькової мами ти розпустила писок? То я буду когось за вуха ци за волосє теґнути? — кричав Луць.

— Притєгнули-би тє на мари Він і ни чує, як вон друга — кольки би ї скололи! — виговорює по селу, та судит мою дитину, шо далі-далі й за ворота ни показуй сє! Ой, але! Єму й ни при темці!

— Наробилас си, то й маєш! — відгризався Луць, лопнувши звичайно здорово дверми. — З бабами й дітько до кінцє ни трафит!

А Єрина гризлася, таки дуже, що раз гірше. Таци минуло в „пилипівку“ двайцять три, а по селу пішла поговірка, що вона „заклета“. Вийде, бувало між дівчата, а вони її немов цураються, утікають.

— Підіт-но ви, кумо — радила Єрині одна з приятельок — до знахорки. Ни шо инше, йно Явдоха — най сє преч кажи — заклела вашу Тацю. О, вона чуєти, така! Най Бог боронит!... Вот ни заклела була Пилипової Доці, то аж три рази була в ворожки! Йно за півшоста шістки дєк взєв за офірки, шо скапували биз три неділи!...

Єрина вчіпилася сеї думки, як одинокого ратунку. Придумувала тільки, куда, до якої ворожки піти-би, тай коли-би вибратися з села, так, аби ніхто не знав й не бачив. Най Бог боронить, якби довідалась про се Явдоха, тоді не мала-би вже пощо до села вертати.

Та доля змилосердилася над нею, присилаючи їй поміч в сам час.

Коли раз Єрина місила хліб, а Таця вибирала до борщу фасолю — скрипнули двері і в хату увійшла циганка.

— Здоровенькі були, пані ґаздиню...

— Витайте гості...

— Дєкую, дєкую вам дуже файненько, дай вам Боже здоровлєчко. Шо у вас чувати? Не добре, га? Бодай ваші вороги виздихали, як кури на дурійку! Тішуть сє з вашого нещастє? Не журіт сє, я вам всьо поможу, всьо відверну, так, шо люди будут вам завидувати. Покажіт-но руку!

Єрина дала руку, обібравши впеper ножем з тіста.

— Ой, бідні ви, бідні! Гризота ваша дуже велика, але й радість буде ше більша! — Ану ти, покажи руки! — обернулася до Таці — Гм... гм... Тьфу! пек запек! На ню всьо, на ню, ни на тебе таку красну, молоденьку!...

Циганка довго ще говорила, прицмокувала, хвалила і Єрину і Тацю аж поки не добила таки торгу.

— Завтра, ґаздиню, вишліт дочку аж гет, на третий горбок. Там в долині є три верби і там я буду на ню чикати. Абисти її вбрали так, як до слюбу, в найкрасшу і найдорожшу одежину. Всі коралі, які вона має, вложіт їй на шию, виплетіт вінок, дайте бинди, новий кожух, кілька повісем і пєтку. Я там буду чикати і поворожу так, що як верне до дому, князь буди вже на ню чикати.

— Ой, дав би вам Бог милосердний здоровлєчка! — промовила крізь сльози Єрина. — Та ви то ни знаєте, шо то за погана жінка!

— Я ни знаю? Ой ліпше від вас! — відповіла циганка, оглядаючись на всі боки. — Дайте мамунцю хлібчик, дайти крупок... може мукиці з мисочку?

Єрина нічого не жалувала, дала й круп і муки, дала два кавалки солонини, дала й полотна зо 4 мірі і цибульки і ріжноти-ріжноти, віря̀чи твердо, що аж тепер Таця дістане князя. Циганка, відходячи обладована, вхопила ще й сорочку з плота, новісіньку Луцеву сорочку, проговорючи до Єрини: „Не жалуйте ґаздиню, не жалуйте мамунцю! Як би Явдоха знала, то вона-б мені два рази тільки заплатила! Бувайте

дить о новий уряд, домагаються селянські посли таких людий до нього, що стоялиб в їх обороні і хочуть, щоб до уряду не війшли соціялісти, бо ті знов радіб селянські продукти обнизити в ціні та отворити границі чужим рільничим продуктам. Виходить отже знов на арену ріжниця інтересів між селом і містом, між соціялістами і рільниками. Та селяне згори зазначують, що иншого уряду, як той, що його вони домагаються, не приймуть і погрожують навіть Відневи своїми „Гаймверами“. Готова отже знову бути авантура в Австрії.

Болгарський король Борис задумував оженитися з італійською королівною Джіованною, щоб Болгарію тісно звязати з Італією. І здавалося зразу, що весілля швидко відбудеться. Бо і Джіованна не від того, щоб бути болгарською королевою, а навіть папа дозволив їй вийти за православного короля Бориса, застерігаючи собі тільки, що Джіованна й усі її діти крім наслідника престола остануть католиками на далі. Заповідалося отже як найкраще і сусіди Болгарії вже й потерпали на думку того союзу, який повставби між Італією а Болгарією через женячку короля. Але нараз усі пляни Бориса і Муссолінія пішли в дубину. Причину до цього дав православний митрополит Болгарії, який зажадав від короля Бориса, щоб його жінка і всі діти були православні. Очивидно, що папа на те не погодився і весілля пропало. Король пошанував свою віру і задля неї зрікся жінки і союзу Болгарії з Італією. Кажуть одначе, що цілу тоту справу похитрили анґлійські та французькі дипльомати, бо вони то дуже не бажали собі, щоб Італія увійшла в союз з Болгарією та почала їм загрожувати на Середземнім морі. Хто його знає?

В Румунії досі ще не упорядкували справ українського шкільництва. Попереднє правительство видало закон 1928 року про середне шкільництво, на основі якого учителі середніх шкіл мусіли ставитися до іспиту з румунської мови. Закон цей був вимірений проти учителів національних меншин. Та їх протести були без наслідків, як довго при владі був Братіяну. Коли прийшли до влади Манійці, здавалося, що цей незаконний закон буде усунений. Та на днях міністр освіти Констакеску видав реґулямін, до переведення цього закону в життя. Реґулямін цього міністра ставить замість поновного іспиту з одного предмету, іспит з чотирьох предметів, а саме румунської мови, румунської історії і ґеоґрафії та горожанознавства. При тім цілковито не зважається на те, що професори вже зробили раз іспит з тих предметів. Реґулямін цей дише такою нетерпимістю до національних меншин, що її можуть позавидувати Манійцям їх попередники ліберали. Також і плебісцитова акція о запровадження української мови в школах скінчилася нічим. Помимо цього, що всі українські громади ухвалили в тяжкій боротьбі з румунськими посіпаками домагатися заведення української школи, міністр освіти знехтував ці ухвали, а заявив, що батьки дітей самі мусять домагатися заведення їхньої матірної мови в школах. І ось тепер розпочалась нова акція українських селян за рідну школу, які жадають: заведення української мови в школах.

В Туреччині ведуть тепер слідство проти замаховців на Кемаля-пашу. Тих замаховців вже прилапано і поліція сподівться, що незадовго всіх тих прилапає, що їм не до вподоби був Кемаль-паша та його реформи. Як виходить з слідства, на чолі замаху стояла вірменська жінка, Кадрі-ганум і вона то взяла на себе обовязок, згладити диктатора зі світа. Кемаль-паша, як відомо, переніс столицю з Константинополя до Анґори і до того міста нікому не можна дістатися без спеціяльного дозволу — одначе Кадрі-ганум вміла так обходити поліцію, що та її не могла прилапати. Вона поїхала раз до Анґори, щоби Кемаль-пашу вбити, але тоді не було його дома. Поїхала і другий раз, але знов його не застала. На повороті її прилапали. Вона призналася до всього, видала спільників і їх всіх арештували. Двом пощастилося вправді втекти: одному до Румунії, другому на Угорщину — але Румунія видала змовника, бо вона з Туреччиною за пані-брат. Усі змовники — це Вірмени, а той християнський нарід натерпівся дуже богато від Туреччини і хоча нині дістав автономію сяку-таку, то все таки бажає він волі і з Туреччиною веде *тиху війну*. От і тепер, користаючи з того, що Кемаль-паша є зненавиджений — хотіли його Вірмени вбити.

Хіни також мають братовбійчу боротьбу. Як ми вже доносили, кількох хінських ґенералів злакомилося на большевицькі гроші і почали виступати проти теперішного коменданта Хін — націоналіста Чанґ-Кай-Шека. Чанґ-Кай-Шек хотів їх примусити до спокою оружем а тоді вони виступили до боротьби. Та по стороні Чанґ-Кай-Шека станули зі своїми кораблями і військом Анґлійці і Французи. Як останні вістки з Китаю доносять, Чанґ-Кай-Шек вже опанував ворохобню і здушує її скрізь. Нова проба большевиків в Хінах пустити брата на брата і тим разом отже не вдалася.

Мексик далі пливає у крові братів. Помимо американської помочі для урядових військ, повстання досі не придушено і як виходить зі звідомлень повстанчого штабу — не так швидко воно скінчиться. Повстанці мають поважні сили, мають навіть літаки і в кількох кервавих боях, що нераз тягнулися по 10 годин, завдали урядовим військам великі втрати. Хоча провідника повстанців, ґен. Аджіру, зловили тай розстріляли, то на його місце станув новий, незвичайно здібний ґен. Ескобара і той повів так офензиву, що загрожує навіть головній кватирі ґен. Каллєса, команданта урядових військ. Перед кількома днями повстанці знов побили своїх противників та забрали богатьох до неволі — і хоча мусіли головний свій осідок місто Джімінез по тяжкій та кервавій боротьбі опустити, то відзискали його на ново. Війна розпочалася на добре і нема виглядів, аби швидко скінчилася. Як останні вістки доносять, Америці вже за богато мексиканського неспокою під боком, тимбільше, що в кількох місцях то повстанці то урядові мексиканські війська, приперті ворогом, пробували перейти американську границю. Американці вислали у свої граничні полоси 10 тисяч війська і 18 літаків а також і поїздпанцирку. Те військо має ніби боронити границі, якби мексиканці хотіли її перейти, але мабуть як довше ворохобня потреває — то Америка попробує її заспокоїти своєю сильною рукою.

Індії далі кервавляться. Большевики впхали туди свої брудні пальці і нарід за їх гроші мордує себе взаїмно, а окрім цього і ворожнеча між магометанами та буддистами не затихла. Перед кількома днями кинули большевицькі аґітатори до салі парляменту в Дельгі дві бомби. Саля була в той час битком набита індійськими послами, бо радили над якимсь важним законом і бомба убила або ранила кількадесятьох людий. Рівнож і салю парляменту знищила вона в жахливий спосіб а в той сам час, як ранені кричали і кровою підплила долівка, напняли ті аґітатори червоне полотно з написом: „Індійська большевицька армія“. Парлямент замкнула зараз поліція і опришків прилапала. — А в другім місті індійськім, Лягор, підчас похорону замордованого провідника браманів, Раджпаля, прийшло до великих авантур між браманами і магометанами. Магометани кинулися на похоронний похід, поломали трумно то почали бити браманів. Щойно поліція успокоїла напасників і знов ранених було близько 100 осіб. Виглядів на спокій нема...

Афґаністанський король Амманула не думає легко відступити трону самозванцеви Габибулі і хоча випертий в гори — не піддається. Навпаки, в останніх тижнях переорґанізував він свою армію і маючи під своєю командою до 30 тисяч вояків, постановив здобувати Кабуль. Його спомагають тайком большевики (оттакі то вони вороги буржуазії!) і мабуть Габибула буде мусів винестись зі столиці, хоча й певно, що Аманнулі він не піддасться, бо й у нього є сила і за собою має він частину Афґаністану. Боротьба отже швидко ще не притихне. Афґаністанці одначе сподіються, що їх політик, Надіркган, який перебуває тепер в Европі, швидко поверне і скличе народню раду Афґаністану, а вона вирішить, хто має бути королем: Амманула чи Габибула. Надір-кгана любить цілий народ і він один може втихомирити теперішну братню війну.

З техніки і природи

Кооперація в природі.

Хто тільки трохи звертав увагу на широкий світ та його улаштування — той мусів завважати, що між звірятами, здається нерозумними тваринами, існує певного рода приязнь, співпраця і громадянське життя. За виїмком хижаків, які звичайно живуть поодиноко а найбільше парами, у всіх инших родів звірят подибуємо такий вид життя, до якого людина нераз мусіла доходити тисячеліттями і ще не дійшла досі. Суспільности звіринні—от хочби бобрів, пінґвінів, пчіл, муравлів ітд. моглиб ще неодного навчити людий і вони ясно дають доказ, що вже сама природа в своїм майстерно збудованім царстві пропаґує єдність, співпрацю та приязнь — тоді, як люди, що мають себе за верх сотворіння, за наймудріщих і панів природи, не годні цього зрозуміти.

Кілька примірів:

Кождий мабуть читав про дикі коні, тарпани, що жили колись на українських степах. Ті тарпани паслись табунами і табунами боронились проти вовків. Кобили ставали в колесо головами до середини, в колесі замикали лошат і до вовків наставляли копита.

Трохи инакше від коний тих живуть сьогодні в Америці стадами й дикі корови та воли — бізони. Вони товпою в 1000 і більше штук вандрують за поживою по безмежних американських преріях.

Деякі ссавці, як от серни, лосі — лучаться у стада тільки на зиму і шукаючи поживи, також гуртами вандрують по лісах.

Найкраще одначе зорґанізованою звірячою суспільністю є бобри, що їх знають по футрах. Бобри живуть коло рік і навіть в нас колись жили —а мимо того, що кожда пара має свою осібну хату — всі працюють, коли ходить о добро бобриної кольонії. Бобри гуртом стинають зубами дерева, сплавлюють їх водою на призначене місце, гуртом будують величезні тами та греблі, щоби реґулювати спадом води і гуртом ставлять шпихлірі, до яких зносять запаси на зиму.

Подібно — гурмою, але трохи свобіднійшою і розпущеною, живуть альпейські свистуни. Вони о стільки зорґанізовані, що коли громада добуває поживу, то частина самців бавиться у стежу на всі боки. І як тільки один свистун побачить небезпеку та свисне, ціле стадо ховається в нори. Через те й підглянути свистунів майже не можна.

За поживою мандрує гуртом і один рід щурів, що жие на півночі, званий леміґами. Та ці — то вже творять громади в кількадесять тисяч одиниць і правдивою язвою є, як йдуть у свою дорогу.

Та гуртуватися, орґанізуватися вміють в природі не тільки ссавці. Птиці також знають цю штуку, а за примір можуть нам служити журавлі й бузьки, які громадою летять у теплі краї і карно всю дорогу йдуть за своїми провідниками. Зовсім противно, як наші люди. Та навіть наші ластівки, горобці, ворони, дикі качки і гуси гуртуються радо у стада.

Найкраще зорґанізованим птахом є пінґвін, що жие в полудневих підбігунових околицях. Коли на стадо пінґвінів подивитися з далини — то можна їх взяти за малих людий — так вони проходжуються, нараджуються, шукають поживи та вигрівають молодих у спілці.

Не инакше як у ссавців і птиць є воно і в инших родів звірят. Живуть гуртом риби — от хочби оселедці, живуть раки, черепахи, крокодилі і мушня. А між тою то вже маємо ми таки взори до наслідування: пчіл та муравлів. У тих маленьких комах є такий лад, така трудящість, розложення праці та тягарів в користь гнізда, така навіть готовість до жертви і смерти в його обороні — що дійсно людина мусить з подивом станути перед кожним вуликом та купиною муравлів — а часом то й жаліти мусить людина, що в людській суспільности нема того — що є в тих дрібних сотворінь.

Та у громади, стада і приязню лучуться не тільки звірята одного роду. Природа знає богато примірів дати на те, що звірята з инших кодл, ведені спільним інтересом та в обличі спільного ворога — голоду, не потребують ні пактів Кельльоґа ні договорів приязни, а єднаються.

От пр. в Африці живе величезний, грубоскірий та незугарний звір, гіпопотам. Звір цей пасеться, часто вилигується в воді—а на його хребті можна завжди побачити кілька пташків, що видзьобують йому насікомих.

Инший звір в Африці, званий африканським борсуком, живе у спілці з малим пташком. Пташок той літає по деревах і винаходить гнізда диких пчіл а потім співом заманює свого медолюбивого друга-борсука на те місце, де вони є. Борсук бурить гніздо та смакує мід а за той час пташок виїдає личинки і хробаки з розбитих щільників.

Є й такий пташок, пільот зветься, що жие у дружбі з морською рибою — пажором. Він патролює море, показується пажорові, веде його на місце добичі — а як пажор її добуде — то і він свою пайку дістане.

Та найдивніщими приятелями є один безшкаралупний морський рак і рід морського мякуна, анемони. Цей рак безборонний зрештою, ховається у стару шкаралупу слимачу а анемони чіпаються її на верха. Вандруючи за поживою, рак тягне і обвозить своїх друзів, яким через те лекше здобути поживу — а вони знов в разі нападу на свого візника витягають палючі рамена в боки і боронять його дуже добре.

Таких примірів можнаб іще богато подати. Природа — це твір Бога, твір дивний і штучний. А коли в ньому є пропаґатори та приміри єдности — то здається і людина є частиною тої природи... — *Ан.*

З життя і мистецтва.

Концерт в честь Шевченка, уладжений ученицями II. держ. семинара був одним з найкращих концертів в сьогорічнім сезоні. Свято розпочалось відспіванням „Заповіту“ укл. Вербицького, переробленого на альтове сольо і два жіночі хори. Сольо відспівала п. Очабрук, котра розпоряджає глибоким, звучним і виробленим голосом. Хори справились як неможна краще. Видно було мистецьке опрацьовання і викінчення твору, а впрост подиву гідне було таке виведення цеї композиції без диріґентки. Фортепяновий супровід сповнив вповні свою ролю, підчеркуючи вміло там, де треба.—Вступне слово п. Колодіївної, старанно оброблене і свобідно виголошене, було посвячене Шевченківській любови до вітчини. Після того хор відспівав прекрасно композицію нашого надійного музика Б. Кудрика до Шевченкових слів „Псалом 132“. Деклямація „Лічу в неволі“ п. Білоусівної, віддана була гарно, з повним зрозумінням почувань поета. З інструментальних точок було фортепянове сольо, яке відіграли зовсім удатно п. Мричківна, і скрипковий ансабль в супроводі фортепяну. Учениці доказали, що наука гри на скрипці має в семинарії належне їй місце і не є трактована, як це часто буває в семинаріях, як „malum necessarium“. В черговім виступі хор відспівав під проводом п. Мигаль три пісні-перлини Леонтовича „Вишні черешні“, „Ой перепеличка“ і „Мак“ зі солями п. Радзівілівної і Рабівної. Про самі композиції не треба розводитись, бо Леонтович здобув собі вже у нас одно з найперших місць і сьогодня нема концерту, на якім не співалиби народніх пісень його укладу. Хор зрозумів вповні інтенції великого артиста і дав слухачам правдиве вдоволення. Одною з останніх точок програми було сопранове сольо п. Радзівілівної, котра відспівала „І золотої і дорогої“ Січинського та пісні до слів Лесі Українки „Гетьте думи“, (Contra spem spero.) Обі пісні відспівала п. Р. зі зрозумінням. Солістка має голос о широкій скалі, гарної краски і великої сили, тому булаб велика шкода, колиб такий першорядний матеріял мав змарнуватися десь в школі, в дошками забитому селі. Під кінець був один виступ хору, який в супроводі ґімназійної орхестри відспівав Людкевичевого „Косаря“ під батутою п. проф. Яцишин. Про цей хор можна писати хиба найвищі похвали і то зовсім заслужені, хоч супровід орхестри не відповів вповні свойому завданню і хто знає, чи не краще булоб обмежитись до самого фортепяну і віддати його в якісь певні руки. Належить підчеркнути, що до повного успіху концерту, причинилася в першій мірі п. проф. Яцишин, учителька співу і музики, яка своєю працею і музичним знанням поставила хор учениць семинара на перше місце. Сьогодня цей хор має свою вповні заслужену славу. — В салі панував святочний настрій, бо на виразне бажання аранжерок концерту, гості не оплескували продукцій. Саля гарно удекорована, а ориґінальний портрет прозрачний причинився до піднесення свята. — *Співак.*

Новинки.

ЗЕМЛЯ МАЄ ХВІСТ, ЯК КОМЕТА. Норвеський професор Стормер оголосив недавно цікаві, оперті на довголітних дослідах, твердження. Він каже, що земля має такий самий хвіст, як комета, який тягне за собою у леті і що північна зоря, оте світло, що світить над бігуном — не є нічо инше, як той хвіст. Люди нашого підсоння—каже проф. Стормер — не можуть його бачити, бо від нас до нього є тисячі кільометрів воздуху і він заступає нам бачити той додаток нашої планети.

ПАН СЕКРЕТАР. Перед тижнем повісився в Івашкові пов. Борщів секретар громадський того села, 63-літний Михайло Білінський, що крім цього секретарював ще в громадах Бережанка і Гуштинь. Як виказало поліційне слідство, пан секретар повісився тому, бо з громадських кас загорнув кілька тисяч золотих і боявся контролі, яка мала за кілька день відвідати згадані села.

МАСАКРА ЦІЛОЇ РОДИНИ. Замешкалий при родичах жінки Антін Бандаровський в Раківци пов. Львів попав оноді в шал в часі суперечки з тещею, витягнув з шафи револьвер і засипав всіх кулями. Підчас цього ранив тестя, тещу й жінку, а як куль не стало, вхопив різницький ніж і почав добивати домашних. На крик нещасних жертв ошалілого Бандаровського надбігли сусіди а тоді він вискочив окервавлений з хати і пігнав в поле. Поліція і досі його не найшла а ранених відвезли до шпиталю. Як зізнали свідки, в хаті Бандаровського була вічна гризня і то все початок давала їй теща.

ОТ І СВАТАЧ! Звісний на цілу земську кулю італійський фабрикант капелюхів, Борсаліно, видав в останних днях наказ, щоб усі дівчата з його фабрик, а є їх до півтора тисячки, знайшли собі до 6 неділь мужа. Цей наказ видав очивидно Борсаліно, щоб приподобатись Муссолініеви, бо той недавно кинув клич: „Більше дітей“! На потіху дівчатам обіцяє Борсалі-

---

здоровенькі! А приходи, Тацю, завтра вечером за „третий горбок“!

— Добре, добре! Йдіть здоровенькі! — відповіла зворушена Єрина і, як лиш ворота за циганкою заперлися, вона швидко упоравшись з хлібом та обідом — взялася до Таці.

Прилагодила новий кожух, нову спідницю, що найкрасшу, нові чоботи, сорочку, шіснайцять шнурків коралів, бинди, словом усе, і на другий день, вечером, прибравши її і вложивши за пазуху 7 риньских лиш без золотого — усі свої ощадности з огородовини та покладків — випровидила доньку за село.

— А паметай, абис вирнула з кнезьом! Я ни пожалую ї нічого, йно аби кнезе виворожила!

Лячно було Таци йти самотою полями, але й вона сама вірила, що усему її нешастю винна Явдоха і що ніхто, лише циганка, зможе відвернути те „закляте“, тай дати їй чоловіка. А їй таки дуже хотілося вийти заміж, на злість ворогам! Чи надлетіла птаха, чи миш зашелестіла, то Таця аж завмирала зі страху — але йшла, аж вкінци прийшла на місце.

Під „трема вербами“ ждала вже на неї циганка. Приговорювала солодко і хвалила:

— Ей, така княгиня як сонечко! Будеш мати кнезе! Будеш мати чоловіка, що й попадянка буде заздростити!

Таця тряслася наче у пропасници. Се-ж була ніч, темна ніч, а вона тут лише сам-насам з такою страшною циганкою... Але цофатися годі було. Коли вже раз пустилася плисти — мусіла видержати до кінця.

Тимчасом циганка заставила її копати яму, вузку, але доволі глубоку. Коли вже побачила, що Таця майже по самі пахи в ямі, тоді намовила її, аби розібралася до голого тіла і стояла в ямі так довго, аж поки вона не скінчить ворожити. Взявши в руки рискаль, почала закидувати землею бідну Тацю.

— Не бій сє, не стогни! Мусиш так в земли перечикати кілька годин, бо инакше кнезє не буди! — і кидаючи заєдно землю в яму, буцім бормотіла щось під носом, вимахувала руками до схід сонця, то спльовувала і т. п. Коли вже переконалася, що Таця о власних силах не видобудеться із землі, тоді зібрала усе Тацине одіння, завинула гаразд і сказала на відходнім:

— Тепер доню, сиди ту і чикай, аж когути запіють. Я побігну покропити твою одіж свіченов водов і прийду сюда. Будь здорова, а не кричи! — і зникла, злобно усміхаючись.

Які муки переходила прикопана землею Таця, годі собі й вообразити. І біль зі споду і студінь з верха і страх... Цілісіньку ніч ждала надаремно на циганку. Коли зійшло сонце, її обгорнув страшний жаль і сором. Що-ж то собі люди погадають, знайшовши її в такім положенню? Вона справді не кричала, лиш плакала, безконечною розпукою шипіла.

Десь аж коло полудня знайшли її пастухи, вертаючи домів з худобою. Дали знати до села. Збіглися люди, відкопали нещасну, та обвинувши в якісь принагідні лахи, відпровадили напів неживу до Єрини.

В кілька місяців по висше описанім факті ті самі люди відпроваджували і Тацину маму, Єрину, але — на кладовище. Жура, жаль і соном, а передовсім її нерозум, некультурність, спричинили її нещастє, а в кінци і смерть.

А бідна Таця ходить і до нині дівкою. Люди вже майже нічого про неї не говорять, але — й кнезь не приходить. — О. Ш.

но, що кождій дівчині, яка собі до того часу найде мужа дасть віно і дарунок за кожду дитину і противно — ті, що до 6 неділь не віддадуться, будуть позбавлені праці в його фабриці. Той наказ зробив богато шуму, бо хоча деяким дівчатам він на руку, то одначе є й такі, що навіть ще за женихом не оглядалися. Ну, побачимо, чи зможе Борсаліно зробити тільки щасливих подруж, що добрих капелюхів!

УВАЖАЙТЕ З ЇЗДОЮ ДО ФРАНЦІЇ! Перед кількома днями в місті Дуаль у Франції відбувся зїзд робітників — еміґрантів з нашого краю. Зїзд той ствердив, що робітникам чужинцям поводиться у Франції дуже зле. Перш усього найкращому робітникови не-французови платять стільки, що найгіршому Французови. Тих — що прибувають — призначують до найтящих та найгірш платених робіт. Часто трапляється й таке, що фабриканти французські звільнюють Французів і на їх місце приймають тих, що прибули, бо ті виконують ту саму роботу за дешевшу ціну. Особливож дуже зле поводиться нашим людям в копальнях залізної руди у східній Франції, що до якої зїзд домагався, щоб еміґрація у ті сторони була припинена. Діти замість ходити до школи, ходять на роботу з батьками. Зїзд поставив жадання до польського уряду, щоб той обмежив еміґрацію скільки лиш можна — бо люди їдуть, щоб мучитись. Тих пару слів пропросимо запамятати та розважити, особливож тоті, що вибираються та мріють про рай у Франції.

САМ СЕБЕ ПОХОВАВ І САМ ВЗЯВ АСЕКУРАЦІЮ. Коло Дзялдова в Польщі мешкав собі властитель більшої посілости Кляйн. Цей чоловік мало коли показувався з хати і з сусідами не жив а заасекурувався був на 50.000 долярів на випадок смерти і через два роки платив точно премії. Перед кількома тижнями до асекураційного товариства приїхав якийсь панок, представив себе за брата Кляйна, предложив документи, що обезпечений вмер і яко єдиний спадкоємець просив виплатити йому асекурацію. Очевидно, товариство виплачуючи таку суму — мусіло запевнитися, чи це правда, що Кляйн вмер і вислало свого відпоручника, який був на похороні. Та коли пізніще звернулися до доктора, що був підписаний на свідоцтві смерти — той зробив великі очі і заявив, що підпис шахрований. Тепер т-во почало инакше поступати: За дозволом влади розкопали гріб і найшли там замість Кляйна воскову ляльку. Тепер вже зрозуміли, що Кляйн сам хотів гроші дістати — і тому й поховав себе. Зараз видали приказ його арештувати, алеж він втік і поліція тепер його шукає.

ДО СЕРЕДИНИ ЗЕМЛІ! Люди таки не виреклися думки дістатися до середини нашої планети. Хоча її промір виносить 6.267 кільометрів, то і людські верчення є досі вже досить глубокі. Пр. на Шлеську коло Чухова є копальня, глубока на 2240 метрів і її довбають ще далі. Біда тільки з горячою: Що 38 метрів вона підноситься о 1 ступінь і на дні чуховської шахти виносить 83 ступні. Але мабуть і цьому дасть наука раду.

ЧЕРЕЗ ЖІНКУ. В Білковичах пов. Зборів мешкало собі двох ґаздів: Ілько Шеремета і Михайло Зварич. Від якого часу вони завзято сварилися, бо Ілько підозрівав Михайла, що тоїі заглядає до його жінки. Онодіж, коли Ілько застав Зварича під своєю хатою, не видержав. Витягнув ніж і кинувся на свого соперника. Зварич не довго думаючи витягнув револьвер і почав стріляти до свого напасника. Одна куля ранила Ілька в голову — а Зварич сам пішов і зголосився на поліцію.

БО НЕ ХОТІВ ЖЕБРАТИ. В селі Задубрівці пов. Станиславів жили Іван Юрійчук зі німим сином Миколою, якого висилав все на жебри і в той спосіб удержувався. Та вкінці Миколі навкучилася жебранина і як батько його вислав, щоб ішов на села, той не захотів. Іван побив сина а німий вхопив сокиру і рубнув нею батька по голові так, що той за два дні сконав. Миколу арештували.

Вистава Драм. Т-ва ім. Лесі Українки в Перемишлі **„Не співайте півні, не вмешайте ночі“** С. Васильченка відбудеться в четвер 18-го кітня в салі **Робітничого Дому.**

ПРИДАЛОБСЯ ЦЕ І В НАС! В американській країні Арізона вийшов закон, який каже, що уряд тільки тоді дозволить дівчині віддатися, коли вона в уряді докаже, що вміє шити, латати, вишивати та варити. Окрім цього уряд буде йти на руку таким відданицям, що вмітимуть прати і прасувати та вести господарські рахунки. Добрий закон — правда?

І ЙОМУ ЗАБАГЛОСЯ! Поміж еміґрантами, які в тім році зголосилися в Туреччині на виїзд до Канади, є один Турок, що має 154 літ. Мимо свого віку він почувається навіть дуже добре і каже, що в Канаді при першій нагоді ожениться...

СВІТ ДО ГОРИ НОГАМИ... Цього річна весна, не знати, кпить собі чи не думає приходити. У нас і гепло і морози на переміну — а часописи доносять, шо в Америці спека доходить до 30 спупнів горячі і в Шікаґо був онoді такий горячий день, якого не памятали вже від 56 літ. А дальше: В Югославії повна зима — а в соняшній і пальмистій Італії знов падає сніг. Видно, що і погода має свої примхи, як політика.

ЦІКАВА ОПЕРАЦІЯ. Проф. Михайловський з Ташкенту доконав перед кількома днями нечуваної операції: Взяв зі звіринця дволітну малпу і заспав її. Коли вона вснула і задеревіла, Михайловський випомпував з неї кров до останної каплі. Очевидно, малпа перестала дихати, серце не билося — просто згинула. Та коли по 55 мінутах Михайловській впомпував їй кров назад, відзискала вона життя і по 2 годинах заховувалася так, якби її й ніхто не дотикався.

І ПОПАВСЯ. В колиці Грималова вже від довшого часу крутився 66-літний Антін Зимак, родом хто — зна звідки і натягав легковірних людий, подаючи себе за лікаря чудотворця. Та вкінці ошустови нога поховзнулася, поліція його прилапала і він буде практикувати в кримінали.

23 ОСІБ ЗГОРІЛО. В одній копальні в бельґійській провінції Лімбурґ стався вибух ґазів від неосторожного обходу з вогнем на глубині 700 метрів. Мимо сейчасової помочі згоріло 23 робітників живцем, а 2 вайдено без притомности. При ратованню згинуло двох сторожів вогневих а 8 було тяжко ранених.

ВІД ГРОМОВИНИ. В місцевости Айфель в Німеччині мав місце такий випадок: Властитель одної взіцевої коровлячої стайні прийшов рано до хліва і застав своїх 20 коров нежиних. Пізніще показалося, що згинули вони усі від електрики, якою освітлювано стайню. Именно парубок прорвав дріт-провідник, той упав на бляшані жолуби, а тоді по ланцях пішла та в голову коровам і всіх їх побила.

До складу і до ладу.

За один тиждень.

Кажуть: весна уже буде, перестають води грати і тепер замість морозів перед новок йде до хати.

Кажуть наші патріоти: За Вкраїну ми й загинем, але гризні — партійництва до загину не покинем!

Кажуть дуже вчені люди: на — Марс можна ся дістати, навіть кажуть, тамби можна і податочок зібрати.

І я нераз так думаю, щоб до лиха вже зробити, щоб на Марсіянців клятих хоч податок наложити.

Кажуть: то моглоби бути, та де кумде коровай, а тим часом „ти плаць хлопе“ хоч штанята скинь а дай.

Кажуть, що в Афганістані повстав тамки Габібула, але того Габібулу побиває Аманула.

Кажуть вже, що Аманула, під столицю йде Кабулю, а за тоє бідний народ буде мати крепку долю.

Кажуть скоро у Румунів геть злодійство перестане, а тоді собі з чужини спровадять за гроші тані.

Що насіння не затратив той Манію три-проклятий, але перше мусить своїм кождому посаду дати.

Кажуть, що по наших школах дуже славно йде наука, а ціла тота наука бє по носі нас без бука.

Таке кажуть, а я собі то на ніс усьо мотаю, нехай собі на здоровля добрі люди прочитають. — *Михайло Оробко*, селянин.

† Марія Ярошевич

вдова з Перекопаної коло Перемишля упскоїлася в Бозі дня 11. квітня 1929 р. в 70 р. життя. В. Ї. П.

Переписка Редакції. *Ів. Никифорчук, Горошова:* Мурованої дороги не має права Староство від громади жадати. Що найбільше громада мусить удержувати дорогу в доброму стані. Лист ми затримали і напишемо докладно, як Ви справу нам ясно зясуєте: чия дорога, громадська чи повітова, хто її дотепер поправляв і т. д. — *Ґалан Сенько:* У нас щіп нема — 2 зол. ми затримали до Ваших дальших вказівок. В справі кооперативи зверніться до Р. С. У. К. впрост.

Надіслане.

На дохід Українських Інвалідів у квітну неділю ц. р. продаватиме Комітет Пань вітки під усіма церквами у Львові і на провінції.

Дяк іспитований, молодий, здібний диріґент хору, глядає посади. Ласкаві зголошення просить слати на адресу ІВАН СИДОР в Сурохові п. Ярослав.

Уневажнюється книжечку військову, видану через П. К. У. Перемишль, видану на імя Йосиф Ґрендус р. 1904 в Дрогоєві.

Видавець і відвічальний редактор: Осип Сенечко.

З друкарні Кнолєра і Сина в Перемишлі.